

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akademskega kluba

God. 4 (1972)

Broj 3/4

MOAIGTV2

NOVI GLAS
4/1972
broj 3/4
listopad 1972

Vlasnik, nakladnik, izdavaatelj:
HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
1040 Beč, Schwindgasse 14
Godišnja pretplata za šest broja:
S 60,- , inozemstvo dol. 4.-
Odgovorni urednik: Franjo Perušić

Eigentümer, Verleger, Herausgeber:
KROATISCHER AKADEMIKERKLUB
1040 Wien, Schwindgasse 14
Jahresabonnement für sechs Nummern:
S 60.- , Ausland Doll. 4,-
Verantwortlicher Redakteur: Franz Perusich

Wien, Oktober 1972

S A D R Ž A J

franjo palković	Oktober 1972	3
Branko Kornfeind	Tolerancija u Austriji: nacionalizam-šovinizam	7
Štefan PAVETIĆ	Naša društva	9
franjo bauer	Dijalog 2	13
Anton Šatović	Kako daleko smo?	14
Branko Kornfeind	Pismo predsjednika HAK-a	20
Lugarić	Komunikaciona sredstva i naš odnos prema njima	22
-job-	"Kulturpolitik"	25
-job-	Monolog 1, monolog 2	26
Rudi STEFANIĆ	Dijabolični dijalog	27
Felix Tobler	Fileška seljačka buna (1671-1673) 2.dio	28
Felix Tobler	Položaj fileških seljakov u zrcalu "devet točkov" iz ljeta 1767.	35
A.K.	Crkva u Hrvatskoj	40
Anton Leopold	Jesen. Pjesme	44
	Pjesme: Ferdo Sinković, Feri Kustrić, B.K.	

O K T O B A R 1972.

Škuri oblaki nad vladom Kreisky, škuri oblaki nad Koruškom, u Gradišću proninljivo. Ovako bi se mogla okarakterizirati nutarnjopolitička klima Austrije u oktobru 1972.

Prvi put otkad je u aprilu 1970. preuzela socijalistička stranka političko kormilo Austrije našao se je vladin brod u silnom vihoru. Budući miseci čedu pokazati je li će do sada suvereni kapetan Kreisky biti u stanju da izvuče svoj brod iz nastale krize. Neće biti lako, mnoge skale strču iz morja. Kreisky sigurno ima formata da izmanevrira ove skale, ali opozicija neprestano goni brod i vihor. Goni ga neutrudljivo.

Kad je 1967. Kreisky stao načelo SPÖ-a, tada u opoziciji, započelo je vrime uspjeha za socijaliste. Trajalo je neprestano do oktobra 1972. Kabineti Kreisky I i Kreisky II privukli su s popularnim socijalnim programom mobilne mase biračev na svoju stranu, a uz talentiranoga taktičara Kreiskoga sfalila je ramponiranoj ÖVP- i maloj FPÖ-opoziciji sapa i ideje. Kancelar je pokazao u dvi i pol ljeta vladanja sigurno oko i srićnu ruku za javnost i politiku. Ali brod, ki je punom parom i elanom plovio, zarizao je ove jeseni u nemirne vode pune pogibelnih skal, a iznad broda zaškurilo se je vihorno nebo nezadovoljstva. SOS je akutan.

Ke su te skale, ti problemi, med ke se je odsankala vlada? No, najprvo je to permanentno inflaciozno lizanje cijen, onda ASVG-novela vicekancelara Häusera, ka je vraćitelje spravila na barikade i štrajk. To je nadalje predvidjeni Betriebsrätegesetz. To je predvidjena reforma nezavisnoga ORF-a. To je organizatorno neuspjela akcija ministra Sinowatza "Gratis školska knjiga". To su za socijaliste nepovoljni rezultati izborov u Gradišću, Salzburgu i industriji (Böhler-Kapfenberg, Elin-Weiz), ki po prvi put od 1967 kažu da je trend k SPÖ-u barem prestao. Ne na zadnje je to i konflikt u Koruškoj zbog

dvojezične topografije. Ovi problemi su neugodni, grizu na poletu i substanciji partije i vlade, neki su brizantni. Svi skupa zastavili su do sada funkcionirajuću mašineriju Kreiskoga i - ča je posebno uznemirivo - stvorili su morgovanja i otvorenoga protesta. "Sic transit gloria popularitatis"....

U SPÖ-u se širi nervozitet. Sve ovo je dobro opazila parlamentarna opzicija, ÖVP, još jučer bezmoćna-blijeda opzicija bez "punch-a" i linije, ojačala se je na vladini poteškoća i ide u oštru ofenzivu. Sada joj se, a i FPÖ-u, čini da bi mogla razbiti dominanciju ranjenoga Kreiskoga. Još se nezna koliko su ovi jesenski problemi zaista potresli fundamente SPÖ-a, vlade i kancelara. Teški časi čekaju vladin brod na nemirnoj vodi pod škurim nebom med tvrdimi skalami ...Sve ali gleda gori i čeka glas i komandu kapetana, Iako se dižu dvojbe.

U koruskom "boju" je kapetan jur sprogovorio i odredio kurz. Kad su početkom oktobra šovinistički ispadi postigli takove razmjere da je egzekutiva morala bezmoćno gledati, kako radikalizirani ninško-koruski "patrioti" demontiraju dvojezične niško-slovenske selske table, kako organizirane (NDP!) auto-kolone trubu i demonstriraju kroz noćni Klagenfurt, kako randalisti provociraju visoke političare - kad je vidio kako se ignorira zakon i vrši psihološki pritisak nad slovenskom manjinom, izjavio je glasno i jasno: "Najoštrije osudjujem duh u Koruskoj, za koga se je mislilo da je jur pokopan" i konsekventno "Državni ugovor se mora ispuniti!".

Kreisky - inače virtuozni majstor na klavijaturi javnoga mišljenja - dobro zna da je ovo netaktičko-frontalno držanje ogorčilo tisuće i tisuće nacionalnih Korusceva i Austrijanceva, med njimi mnogobrojne socijaliste (biraše i funkcionare). On zna da je ovako izgubio mnoge simpatije i glase, i to u situaciji kada njegovu stranku i vladu gnjavu mnogi drugi problemi. Da je ipak birao za sebe teži, za manjine i ugled Austrije ali jedini pravi put, svidochi od visokoga političkoga ethosa. Pravoda: mnogo birati nije mogao. Svit gleda na Austriju i još se sjeća Južnoga Tirola. Kad netko zine A mora i B.

Sve u svemu: Kreisky se je ponašao državno-politički korektno. Njegovo tvrdo čuvanje pravoga principa imponira. Manje imponira držanje opozicije: ÖVP taktira, FPÖ agira za demonstrante. Obadvi skupa koristu šansu odgoniti kapetana Kreiskoga i njegov brod u još veće neprilike, na rub brodoloma. Pri tom su zabile da je Državni ugovor državno-političko pitanje u kom treba zarezet čistu i jasnu poziciju. To su najželjnije očekivale manjine, Slovenci i na periferiji ovih događajev mi gradišćanski Hrvati. Da budemo znali na čem smo. Istina, Schleinzer i Peter su znali da se većina demonstrantov rekrutira iz njevih biračev pa se nisu kanili od njih sasvim distancirati. Prem zgleđanja na svoje ljude i prem opravdane kritike na prebrzon i nedovoljno ispitanom zakonu od 5. jula 1972. o selski tabla u Koruškoj bi se ÖVP i FPÖ bile morale u prvom redu postaviti za austrijski ustav, zakon i prestrašene manjine.

Ovako se kod Slovincov širi ćut da u Austriji jedino Kreisky i vlada pozitivno tretiraju manjinska prava, da jedino oni branu manjinu. Tu ćut ćvrsti ćinjenica da je kabinet Kreisky II stupio kao prva vlada nakon 17 ljet na potpuno rješenje ćlana 7. Ali austrijska egzekutiva ništa nije poduzela protiv šoviniston i teroru na cesti, zato su koruški Slovenci prik obrambene sile Jugoslavije prosili internacionalnu pomoć.

Koruški vali-slapi dorinuli su u oktobru oslabljeno i do Niužaljskoga jezera. Aktualizirano je pitanje ćlana 7 i kod nas u Gradišću. Dok Kreisky demonstrira odlućnost rasćistiti i hrvatsko pitanje vidi se jur njegova maršruta: 1. On si ne kani u istom problemu dvakrat prste speć (zato pelja razgovore orijentacije i oprezno ispituje situaciju u Gradišću). 2. On je dao na znanje da za isti ćlan 7 mora bit jedno ter isto rješenje (kako u Koruškoj tako u Gradišću).

Zna se reć da nam rješenje manjinsko-pravnoga pitanja, reguliranje životnoga i razvojnoga prostora stoji pred vratu. Onako kako se sada uredi ostat će! Od toga će odvisit, je li ćemo i mi ostat! Moć ostat znat ostat opstat.

franjo palković

ZDRUŽIMO SE SA SLOVENCIMA !

Grišno j' bilo i do sada,
 Da nij bilo skupnog rada,
 Rada s braćom, sa Slovenci.
 Združimo se sa Slovenci!

Prilike im nisu bolje,
 Nit rodnije njevo polje,
 Ipak zeleniji vjenci ...
 Združimo se sa Slovenci!

Iako su narod mali,
 Nisu se samo klanjali,
 Ni čete ni pojedinci.
 Združimo se sa Slovenci!

Njihov nastup, njevo djelo
 Glej kako je dozrevalo,
 Vadeći s narodnih zdenci.
 Združimo se sa Slovenci!

Skupno djelo, skupni nastup
 Za nas novi značio bi stup.
 I briganci i dolinci:
 Združimo se sa Slovenci!

Svoje brige skupno nosmo:
 Mirno, odlučno, ponosno.
 Vadimo iz skupnih zdenci.
 Združimo se sa Slovenci!

Vruće se željezo tuče:
 Po tom tvrde hte bit buče ...
 Stari postati mladenci.
 Združimo se Slovenci!

O državni ugovori
 Skupno neka se govori.
 Kade su naši mladenci?
 Združimo se sa Slovenci!

Ferdo Sinković. 21. listopada 1972

T O L E R A N C I J A U A U S T R I J I :
NACIONALIZAM - SOVINIZAM

U človičjem društvu stvoru se od časa do časa novi obliki skupnog života, govora, kontaktiranja. Svaka epoha donese pojave, ke postanu modom i ke se svagde upotripljavaju, kada nek moguće. Tako je karakteristično za današnje vrime da svaki človik govori o toleranciji i svaki pojedini diči toleranciju. Človik je tolerantan prema slabijemu ili prema drugonišljeniku.

Kako ali ova tolerancija izgleda u Austriji vidi se najbolje u Koruškoj i na cijelom problemu manjin u Austriji. Austrija potpisala je Državni ugovor u kom je manjinam zasi-gurana sloboda, a u kom su obećana manjinam posebna prava. 17 ljet pokušalo se u Austriji, da se zanuči hrvatska, sloven-ska i mađjarska manjina, i to u to isto vrime, kada se Austrija borila za Južnotirolce!

Ali ovo "zanučat" nije uspjelo potpuno, jer mnogokrat bilo je hasnovito za Austriju, ako su na primjer hrvatske tamburice svirale za nju i tako propagirale austrijski turizan. Neke grupe "snile" su još i u ORF-u nastupiti, da bi tako oživile slabe priredbe samo nimškoga folklora.

Ali nikada se ni reklo, da te iste manjine tribaju i posebna prava za svoj opstanak. Trpilo se dvojezično podučavanje u dvojezični seli, jer to nijedan nije vidio! Ovo je bila ta to-lerancija prema manjinam:

trpljene su bile! Trpljene zato, jer živu u Austriji i su vjerne Austriji. Ali draže bi svim bilo, kad manjine nebi postojale!!

5. jula 1972. ljeta zaključio je austrijski parlament, da ćedu se napraviti dvojezične ploče za južnu Korušku (otvoreno pita-nje: zašto ne i za Gradišće??); parlament je zaključio ta za-kon u misli, da će tako ispuniti jedan dio Državnog ugovora. U debati, ka se održala u parlamentu, govor je o toleranciji

i svi su tvrdili, da mora biti i da je Austrija tolerantna prema manjinan. Ali sada nam kažu nacionalisti i šovinisti u Koruškoj, što tolerancija znači. Oni su odstranili sve dvojezične ploče. Oni, ki su pripadnik: manjin proglasili kao šoviniste, iako su se ovi borili za svoja prava, oni kažu sada, ki su pravi šovinisti. S tim oni nisu ništa dobrog učinili za Austriju! Ugled Austrije u inozemstvu neće sigurno postati veći, ako se pod tolerancijom razumi šovinizam!

Hrvatski Akademski Klub nije to misli, da su dvojezične ploče garancija opstanka manjin, ali one su važan psihološki fakat, ki se nesmi pozabiti. One daju pripadniku manjine utisak jednake valjanosti jezika i kulture.

Zato potribuje H A K, da austrijska država kazni šoviniste, da zabrani i prepovi njevo djelo, jer oni škodu Austriji,
 da država informira državljanu o manjina i da nje već ne zamuči,
 da nasovne medije objelodanu i emitiraju i stav manjin,
 da se manjinan potpuno daju prava (a ne djelomično ili opće ne).

Ovo sve bi jur inale manjine, ako bi vladala tolerancija. Zato prosi H A K austrijske državljanu, da budu tolerantni. Mi pripadniki manjin očekujemo razumivanje za naše stanje. Mi nismo šovinisti, ako našu kulturu i naš jezik čuvamo i gajimo, a mi očekujemo od naših sugradjanov, da ni oni ne budu šovinisti!

za H A K Branko Kornfeind

NAŠA DRUŠTVA - Umirenje narodne svisti

ili

efektivno zastupanje interesov naše manjine

Pri iskanju i biranju naslova za moj članak je bila glavna poteškoća naći odnosno ustanoviti izraz, koji točno i pravo opisuje djelovanje, rezultate i stanje naših društav. Konačno odlučio sam se za gornji naslov. On me ne zadovoljava, ali boljega nisam našao.

Zač ali "umirenje narodne svisti"? Pri bližem promatranju akcijev pojedinih društav čini mi se da su to pseudo-akcije s jedinom namjerom da se ipak nešto djela bez obzira ra prioritet i važnost. Na ovaj način se kani - čini se meni barem - umiriti narodno dušno spoznanje, a za budućnost brižno buditi mišljenje i pogrišnu pretpostavku da se je "i onako" sve moguće pokušilo. Da tomu ali nije tako kanim pokazati u mojem članku. Navoditiću svako pojedino društvo i u vezi s njim pokazati, što - po mojem mišljenju - mu manjka i što se važnoga nije ustvarilo. Nikako se ali ne osudjujem reći da je ovaj moj katalog cijel i iscrpljiv.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO

1) HKD se uvijek deklarira kao zastupstvo naše narodne manjine. Nasuprot tomu stoji ali nedovoljno informiranje ove naše manjine. Bez sumnje su dovoljno informirani oni, ki se jur duže vrime bavu s našimi problemi (to su uvijek isti tako da im vrime upotpuni do neke mjere znanje za naše poteškoće), ali ima ljudi, koji uopće nimaju pojma u čemu leži stvar. Mislim na proširenje baze, koja bi u odlučnom trenutku bila dovoljno informirana i pripravna potpomagati rješenje naših narodnih i za opstanak važnih pitanj. U ovom smjeru leži i naštojanje sadašnjega predsjednika da se utemelju u svakom našem selu selski odbori HKD-a. Dok je ova akcija u južnom Gradišću pokazala lokalne uspjehe (barem na papiru egzistiraju, ali neznam ukoliko zaista i djeluju selske sekcije HKD-a) se za sridnje i sjeverno Gradišće može mirno kazati da je ostala - mimo nekih iznimkov - do sada neuspješna. Pitam dakle, je li se HKD kani rezervirati za neku "elitu". Tako dugo dok se HKD ne shvati kao narodna institucija, kao društvo cijeloga naroda, dok narod dakle ne provali dablje u ovo društvo, tako dugo će naziv "Hrvatsko kulturno društvo" ostati samo pogibeljno samozavaravanje ili obisno i samodopadno licemjerno laskanje.

2) K narodnopolitičkom programu HKD-a: on bazira na članu 7 Državnoga ugovora. Ali dok ov član nije u punoj mjeri ispunjen nije pametno dizati zahtjeve, na primjer boriti se za emisije

u ORF-u. Profesor Veiter - mnogocitirana ličnost na području manjinskoga prava - je očito izjavio da kompleks ORF-a nikako nije dotaknut u Državnom ugovoru. (i to ne samo zato, kad se je tada zvao "Rot-Weiß-Rot") i da zbog toga niamo nikakove legitimne mogućnosti napasti Bacherove predodžbe u ORF-u (l'ORF c'est moi!). Ne bi bilo pametnije ustanoviti stajališće našega naroda s naučnog gledišća i nakon toga sastaviti program koji je u skladu s analiziranimi željama hrvatskoga stanovništva Gradišća?

3) Pitanje peljačtva. Kad registriram da je etablirano peljačtvo HKD-a zastareno, a isto njegovi nazori, ko ne kanim napadati sve one, koji se trudu i djelaju na narodnom polju, nego želim upozoritina našu tkzv. mladu inteligenciju, koja se sve više i više povuca u pozadinu i takorekuć čeka na Masijaša i otkupitelja. U privatnom razgovoru velu mnogi mladi da su pripravnici za angažman, ali u istom momentu potribuju jednu ličnost za peljača, koji ima očividnog autoriteta. (Samo Židovi još uvijek čekaju na Mesijaša).

4) Politička orijentacija. HKD je svisno ili nesvisno naslo-njeno na Narodnu stranku, a to je jasna diskvalifikacija velikoga dijela Hrvatov Gradišća. Sve izjave s kojima se kanilo negirati ovu činjenicu ostale su bez uspjeha. Sigurno ne leži krivica samo na strani HKD-a. Poznati su pozivi HKD-a na adresu socijališćike stranke. Pitam se ali, je li nam uska veza uz partije uopće potribna i za budućnost plodonosna, veza uz partije, koje u svoji koncepcija egzistenciju naše manjine u Gradišću niti s jednom ričom u obzir ne uzmu! Dokaz da je djelo za manjinu i bez koncepta moguće ostala je do danas još svaka austrijska vlada dužna. I ÖVP-vlada i socijališćika vlada.

HRVATSKO ŠTAMPARSKO DRUŠTVO

1) "Hrvatske novine", glavno izdanje HŠtD-a, su tjednik bez nivoa i jasnoga kipa. One se približavaju i priližile su se Boulevard-stampi. Glavni uzrok leži u sadržaju ili bolje: u zapunjenom mjestu. Postoji znamda mišljenje da jedan tjednik ima zadaću publicirati neposredno aktuelne visti? Ja mislim da on ima komentirati. Predstavljao bi si tjednik u stilu i karakteru nišćkih austrijskih tjednikov, pravoda na hrvatskōm jeziku i skrojen na specifično za nas važne dogodjaje. S tim ne mislim na "domaće glase" nego na probleme, koji se tiču cijele manjine.

2) Metode - publika - egzistencijalno pitanje. Sadašnje HN uopće ne uzimaju u obzir mladinu, i to mladinu u cjelini. Istina, HAK - donekle društvo mladine - ima svoj "NOVI GLAS". To ali nije nikakovo rješenje za mladinu. Ja ne potribujem poseban časopis za mlade, ali sadržaj HN koji se bavi i s onim, što mladinu zanima: šport, moda, šlager, film. Ovako bi sadržaj HN postao šarolikiji, a mimo toga bi privukao i čitalačku publiku za sutra. Ili stoji HŠtD na stanovnišćtvu da se naši ljudi počinjju zanimati za hrvatsko štivo tek pod starost i da se zbog toga mora sadržaj skrojiti na publiku, koja potribuje

"domaće glase" i ganutljiv roman? Mladina ali čita. To je činjenica kojoj nosu računa sve ostale novine. I naša mladina čita, ali ona se mora poslužiti njemačkoga štiva ako reflektira na svoje interese.

HRVATSKO GRADIŠĆANSKO KULTURNO DRUŠTVO U BEČU

1) Po sebi je razumljivo da "nimški ocean" i diaspora Hrvatov u Beču jako otežava kulturno djelovanje. Ovaj fakat nesmi biti ali uzrok da HGKD ograniči društveni program na svakoljetni bal, na postojanje nogometnoga kluba "Gradišće" i na tajedni ples. Sigurno, mladini se pruži mogućnost svakotajednog sastanka, ali ovi sastanci su tako stereotipnog karaktera i dosadne jednolikosti da nisu ni najmanji nadražaj za sudjelovanje u HGKD-u. Mimo toga su pojedine nepotribne malenkosti u poslidnjem vrimenu ogorčile boravak u Društvu.

2) Nerazumljiv kompleks manjevridnosti prema drugim društvam. Neznam uzrok ovomu kompleksu, ali opažam ga na skoro svakoj sjednici i konfrontaciji. On ima negativne posljedice jer je uzrok tomu da trizna i iskrena radna diskusija prelazi na neznatna predbacivanja, smišne argumentacije, ponavljanje ličnih nalogov i iskapanje krivic. Ovako se razbija radna klima, bojkotira - ufam se da nesvisno - svako pametno sudjelovanje. Za ovu pojavu nije krivo HGKD kao takovo nego pojedinci, koji u svojem glupom precjenjivanju samoga sebe izgubu svaku čut za dobru i opravdanu kritiku.

HRVATSKI AKADEMSKI KLUB

1) Kroz svoj program, koji se samo malo minja, dokazuje HAK ljetu za ljetom da se nalazi daleko od svojega cilja. Cilji su većini članov samo kao slogan poznati i sve već dobivam utisak da Klub vidi svoju jedinu zadaću u organiziranju zabavi i redovitoga programa, kojega člani pak pasivno konzumiraju (onako konzumiraju, kako svakog večera program televizije uz flašu piva ili pecivo). Ja smatram Klub ali za onu našu instituciju, koja je u prvom redu odgovorna za odgajanje naraštaja za peljajuće funkcije u narodnom životu. Stanje HAK-a karakterizirano je kroz dovoljan broj članov, tomu nasuprot stoji ali njihova neproduktivnost na području kulturnoga djelovanja. Ako ali Klub vidi svoj cilj samo u tom da svojim članom pruži redovit program i zabav, onda neka se deklarira kao zabavni klub hrvatskih studentov ili mladine. U ovom slučaju je ali naziv "akademski" prazna častohlepnost.

2) Da moji prigovori odgovaraju istini dokazuju ove činjenice:

- Djelovanje HAK-a nije orijentirano na javnost
- Našemu prosječnomu človiku HAK nije pojam
- Aktivno djelovanje HAK-a na narodnom polju nije egzistentno ili barem očividno.

U ovoj situaciji - čini mi se - je jedina šansa: preobraženje Kluba, aktiviranje članov, postaviti jasne i trizne cilje. Ovomu sliši i jasno deklariranje Kluba ili kao zabavni ili kao kulturno aktivni akademski klub. Ako je potribno more i mora

ovo jasno deklariranje razdiliti Klub u dvi grupe. Internoj reorganizaciji sliši istotako točno razdiljenje i dodiljenje kompetencijov (ne kao do sada, n.pr.: potpredsjednik odgovoran je za uredbu dvorane, t.j. stole urediti itd.).

Za djelovanje HAK-a u javnosti vidim nekoliko mogućnosti, i to onda, ako se Klub čuti kao predestinirano društvo za djelovanje s mladinom. Tomu je ali potrebno da klupski člani napustu neke predrasude, koji postoju u istoj u kojoj je neželjno da se potvrdi da ih ima. Moji predlozi:

- HAK neka se brine za poseban prinos za mladinu u našoj štampi, u prvom redu u "Hrvatski novina". Klub bi morao biti u stanju postaviti HN-am stalne redaktere za omladinsku rubriku.
- HAK neka omogući hrvatskoj mladini u Beču diozeti na svojem programu zabavnoga i informativnoga karaktera. Ovako bi cijela naša mladina u Beču mogla doći u kontakt.
- HAK neka organizira u Gradišću priredbe s atraktivnim programom, n.pr. "Medilju hrvatske mladine".
- Organizirat bi se mogli i seminari za djelačku i seljačku mladinu sa specifično informativnim programom.

Ako sam u naslovu članka potrebovac efektivno zastupanje interesov naše hrvatske manjine mi je čisto jasno, da ovi moji predlozi nisu garancija za uspješno ustvarenje napomenutoga naloga. Sve ove predloge smatram kao preduvjete, koji smiraju na to da se stvori jedna jaka i široka baza, da se zadobi narod za cilje i politiku naših društav. Uz potporu ove jake baze, koja svisno i jasno želji svoj opstanak i koja zbog toga potribeuje svoja prava i se zalaže za svoje interese bio bi položaj naših društav prema zastupnikom države i narodne većine silniji i nastupanje sigurnije. Nije pitanje da li je peljačstvo društav ili društva uopće ili narod u krizi. Činjenica je dalje da se ne more od jednoga društva, čiji člani su neaktivni neinformirani a zbog toga i neinteresirani, potribovat da ima čvrsto i inicijativov puno peljačstvo. Ovo je isto "circulus vitiosus". Pomoć leži samo u dibokoj cezuri i potpuno novoj orijentaciji. Cezura i nova orijentacija zna se rodit ili u peljačtvu ili u širokoj bazi. Bez sumnje je proces u peljačtvu brže za dovršiti, a mimo toga obećava i više uspjeha.

Štefan PAVETIĆ

DIJALOG 2

Žena I: (svojemu ditetu na
cesti): Dolfi, ge nit
iba den štrošn! †

Žena II: No sad mi muči, susjeda!
Kako se to ti s tvojim
ditetom pominaš?

Žena I: No kako! Mr to čuješ!
Po nimšku!

Žena II: Po nimšku? To kani bit
po nimšku? To još i
po štajersku nin! -
Ali ništo drugo! Zač
se uopće s tvojom
dicom tako pominaš?

Žena I: No jo, zapravo ti nez-
nam reć zač. Ali poglej,
i drugi se tako pominadu
zis svojom dicom, pak
velidu da će dicit tako
bolje pojť.

Žena II: Ti si mi dobra! Kad bi
vo ne bi bilo tako
turobno, ko bi se mo-
rala nasmiťat. Ti smim
reć zač se ti s tvojim
ditetom tako pominaš?
--iako si pak zbanto-
vana, ja će ti sedno
reć: ti tvoju dicitu za
tako zjalavu držiš -
znanda kad znaš to od
sebe - da se bojiš da
se neće dva jezike na-
učit! ---- "iba den
štrošn!", kad bi to
tvoj stariotac - Bog
mu daj pokoj - čul!
Ja mislim mi bi dostali
na cinitori U-Bahn,
tako ni počel rotirat
pak vrtat.

K A K O D A L E K O S M O ?

Ako dojde ov članak u NOVI GLAS, moremo reć da smo u našoj kulturi dalje nego 1969. ljeta, kad NG nij donesao spodobnokritičnoga članka. Ako pak jedan veli, kritizirat se ne smi, ne znam u kakovu kategoriju ljudi on sliši... U staležu nesavršenosti će bit uvijek kritika potribna. Kao sliši spovid ter ispitivanje dušnoga spoznanja pravomu napretku u duhovnom žitku, tako sliši kritika kulturnomu napretku svakoga naroda.

Zač smo danas dalje? 1969. ljeta sam kritizirao neistinito opisivanje lovretanskoga shodišća u "Crikvenom glasniku". Pravoda toga ne bih bio javno činio, kad si ne bih bio svistan da je neiskrenost i pretiran kult nekih naših dostojanstvenikov kao i nepravično gajenje prijateljstva pri svakoj priliki suprotivno današnjoj demokratskoj dobi i škodljivo razvitku naše narodne kulture.

I

Danas ćedu dojt "Hrvatske novine" na red. Kad ih ne bih s takovom ljubavom i zanimanjem štao i kad im ne bih bio slao članke, bi me manje interesirale. Ako Vas pak, poštovani štitelji, slijedeće pogriške u HN-a ne bludu, ste vrlo savršeni i strpljivi ljudi. Za me su ali ovakove pogriške simptomatične i karakteristične za neke mjerodavne ljude našega kulturnoga života. Nefaljivost je vrlo hasnovita u vjerskom životu za umirenje religioznostrašljivih ljudi, nikako ne ali u kulturnom životu.

Ja sam jako zahvalan svakomu, ki me uči, kako se lipše piše gradišćanskohrvatski i ki mi zna razložiti da se ipak negde u kom gradišćanskom kutu ili selcu negda tako pomina kot je naša sadašnja praksa pisanja u našoj štampi. Kade se ali poštovanje naših pokrajinskih običajev i autora, ki opisuje samo narodni žitak, a ne kakove sebične ismišljotine, grdi, su granice mojega razumivanja. Svemu tomu se morem pozivat u mojem slučaju na historični zviranjak, s koga sam vadio u moji članki "Spominki Katice Trusgnić iz Fileža".

Ja se nisam usudio da toliko preminim kao urednik HN. Ako se pak on ne slaže sa sadržajem, premda su to samo historični dokumenti, neka bi bio te "spačljive" dijele izostavio. To pravo izostavljanja sam mu još priznao u članki o šuševsko - mučindrofski grofi, kade mi je, barem polag mojega mišljenja, najzanimljivije dijele izostavio. Tako nisam zauzet od svoje genijalnosti da se ne bih dao poučit od boljih idejov urednika HN. Manje me je jadalo da isti urednik nije donesao kratko objašnjavanje o historičnom porijeklu imena Pervane. Pravoda bih bio volio, kad bi mi bio gospodin urednik zbrojio argumente, po sebi razumljivo povijesne, ki govoru protiv mojega izvještaja.

Ako on pak u ovakovi slučaji vidi lokalni patriotizam, ga ne išće na pravom mjestu. Onda dojde sve od duha provincijalizma ča se piše u visti iz naših sel.

Nikako i niti sa svom dobrom voljom ne morem razumit, kako se urednik HN more poufat da premini historične dokumente. U originalnom rukopisu Katice Trusgnić stoji naime: "... Nato su nje (polag HN: je nje) naš duhovni otac ričami zastavili (polag HN: zastavio) ... Tako su se oni (polag HN: se je on) onda jur nam kot nekriv aldov ponudili (polag HN: ponudio) i je je (polag HN: ga je) jako veselilo da, ako budu morali (polag HN: bude morao) i unriti - nač su oni (polag HN: je on) od prve ure računali (polag HN: računao), čedu (ovde je urednik zabio da ispravi) rado, kad vidu (polag HN: vidi) kako čvrste su njeve (polag HN: njegove) ovčice u vjeri, ku si ničem oskruniti ne dadu ...".

Tako bi mogao urednikovu litaniju nastaviti kroz sve druge članke. Morebit da se je u svojem mučnom i tako dobromišljenom djelu ispravljanja utrudio, da nij donesao sve članke historičnoga rukopisa "Spominki Katice Trusgnić iz Fileža" do konca.

Zbog toga mu nikako ne zamiram, jer imadu HN boljih piscev i suradnikov. Dugo sam si ali misli načinjao da zač je urednik tako zahajao s historičnimi dokumenti. Je li hotio nas ili mene podučavat, starinski način pisanja ili govora modernizirat? Kod svega prenišljavanja nisam došao na drugu misao nego da mi je hotio urednik HN ča pokazat.

Iz psihologije diteta znamo da se mali človik kani jur od prvih dan istaknut. Dok malo zvire još nezna govorit više da je čuju drugi i tretii susjedi. Kad pak dite odraste i dojde med drugu dicu čini kvar, ako se ne more istaknut med svojimi tovaruši na drugi način. Pravoda ima svaki človik kao i svako dite pravo na svoju egzistenciju. Samo je pitanje, je li su to prave metode, ke smo vidili kod diteta. Svaki človik hoće da se svit oko njega obraća. Samo mora on to diplomatički činit. On nesmi druge silit neopravdanimi metodami da mu se klanjaju i priznavaju njegove neobične sposobnosti. Nažalost je u našem društvu takovih ljudi i bit će ih stalno. To je naravno. Oni kanu drugim svoju moć pokazat, ali nažalost na neopravdan način. Nenaravno bi ali bilo, kad ne bi bilo kritičarov, ki se branu.

Čujmo ali drugu stran. Ja pretpostavljam u svem načinu pisanja da su štitelji noga mišljenja. Vi mi morete u oči vrć da imam sam one pogriške, ke predbacujem drugim. Ja Vam ništar ne zamiram, ako ste toga mišljenja. Ako mi ali ča-to pravo dajete sam jur čuda dostignuo. Onda ste mi barem priznali pravo da ravnopravno s drugim diskutiram. Ako mi ali velite: "S tobom nij za diskutirat! Ti si strašan!", onda i ja velim: "Zbogom demokracija, zbogom Hrvatsvo, kako si je ja predstavljam, zbogom kolegijalnost i bratinstvo!"

Sada neka bude dosta! O ovomu svemu ne bih bio smio pisat, jer se sve nigda nesmi pisat. Tako mislu pošteni i ugledni ljudi. Prije nego idem dalje u užmivanju razdraženoga mozga ću Vam donest lipu pjesmicu, ku je sastavio Feri KUSTRIĆ iz Novoga Sela. On se vjerojatno nij ufao da ju izda u HN po svoji doživljaji s negdašnjim urednikom HN i s njegovim dobro-mišljenim ispravljanjem.

DOM GRADIŠĆANSKOGA HRVATA

Gde je mili dom Hrvata?
Znamda odzdola na Jugu?
Kade stoji brat uz brata -
Skupa nosu jaram, tugu!

Ili je on na Sjeveru,
Kade takaj živu Slavi?
Kade tlaču slobod, vjeru
Grdu narod, koč gizdavi!

Je nam domovina Istok?
Onde hara komunizam,
Ki je proljao krvi potok
Negda, da zniči carizam.

Je li zavičaj nam Zapad?
Onde živu demokrati,
Ki hotu slobodni ostat.
Dužnost nam je za nje stati!

Ne, nikad nam dom nije
Jug, Sjever, Istok nit Zapad,
Ar nam naše srce bije
Za Austriju, našu mat.

Ovde j'naša domovina,
Zavičaj nam drag,
Početak naš, kraj, sredina -
Simo djedov pelja trag!

Ovde rodi jur stoljeća
Sine Hrvatica mati,
Ovde živi, ljubi, sjeća
Hrvat, ovde će ostat!

A u ovoj domovini
Vsih nas si središće,
Za ko živu tvoji sini --
Ti, milo Gradišće!

II

Neka nam postavi ova lipa pjesmica odmah misao daljnjega promišljavanja. Mi ne smimo čuda na jug gledat niti na zapad, sami se moramo na noge postaviti i gajiti našu vlašću kulturu, bila to vjerska ili svitska. Kad neki znadu imitirat neke svojstvenosti jugoslavensko-hrvatskoga jezika, mislu da su bolji Hrvati. Kad se opet na drugu stran znadu našim austri-janskim pretpostavnim - crikvenim ili svitskim - dablje poklonit,

mislu da tako moru već dostignut za Hrvate. Morebit da su to bile nekada u nedemokratski časi bolje metode, ali danas nisu nikako opravdane i ne peljaju daleko, iako služu nekoj sebičnoj osobi na hasan, nikada ali ne skupčini. Kad pak takovi dostojanstveniki hitu narodu kusić kruha, mislu da nigdo ne bi bio mogao Hrvatom shodit tako velika prava "kot sam to činio ja, zasluženi Hrvat". U današnjem času peljaju samo demokratične i kolegijalne metode do najvećega uspjeha!

III

Postavilo mi se je pitanje o takozvani HRVATSKI DEKANATI. U ovom pitanju nikako ne potribujem za sebe kakovo pravodavanje. Pri sjednici hrvatskih duhovnikov nij bilo o ovoj temi govora. Po razgovoru s jednim razurnim duhovnikom smo došli do slijedećih predlogov:

I) Samostalna organizacija hrvatskih duhovnikov

Hrvatski duhovniki neka se neodvisno od biškupskoga ordinarijata združuju u HKD-u spodobnu organizaciju. Toj organizaciji moru predsjedavat i hrvatski biškup. Neodvisna od ordinarijata neka bi bila ta organizacija zbog toga, da se biškup moru laglje pozivat na mišljenje te organizacije i nij treba da se u žakljivom slučaju identificiraju s mišljenjem te organizacije. Ovde se pretpostavlja da imadu hrvatski biškup dost težak položaj u zastupanju hrvatskih poslov pred Nimci.

Kolegijalni princip te organizacije duhovnikov bi odgovarao današnjoj dobi i dozvoli Koncila, da se moru osnovat duhovničke grupe. Da se je u tom pogledu jur ča činilo nam najbolje kaže skupni memorandum hrvatskih duhovnikov o školski pitanji. Uopće bi morali u svi važni pitanji hrvatski duhovniki skupno odlučit. Te odluke bi se morale biškupskom ordinarijatu, hrvatskim desetnikom i farnikom predložiti.

II) Hrvatski dekanati

1. Nadteritorijalni hrvatski desetnik za sve hrvatske fare Gradišća.

Ov hrvatski desetnik bi morao imat ista prava kao i nimški. Kot sam čuo je to teško za dostignut kod Nimac, ki vidu u tom potribovanju hrvatski šovonizam i pretirani separatizam. Zač ali samo jedan hrvatski desetnik, zač ne već? Po novom načinu zadiljenja dekanatov mora bit čuda već far skupa nego do sada.

2.a. Jedan (samo) teritorijalni desetnik za Hrvate.

(Nij teško za uganjat, kađe) Pokidob da moraju bit fare nimških dekanatov susjedske fare nećedu Nimci lako popustit i dopustit da su fare hrvatskoga dekata pošicane po cijelom Gradišću. Ov predlog ima takaj protiv sebi, da hoće opet jedna hrvatska krajina drugoj zapovidat ili imat veća prava od drugih hrvatskih sel.

2.b. Kategorijalni hrvatski desetnik.

Takovih neka bi bilo već i to svagde onde, kade do sada nisu imale hrvatske fare pravo na hrvatskoga desetnika, kade se je Hrvat svaki put minjao s Nijemcem. A ča je s onimi hrvatskimi seli, ka uopće nikada nisu imala hrvatskoga desetnika? Kategorijalni desetnik bi bio samo poddesetnik njemškoga desetnika. Kakova prava bi on inao? Toga nij triba pitat. Opet se ali pitamo, zač bi morale jedne hrvatske fare imat manje prav od drugih? Pitanje je, jeli će nas ta borba za prava spasit, kad imamo inako dost drugih mogućnosti da se sami organiziramo? Konačno će ordinarijat inako sam odlučit, kako ćedu se dekanati zadilit.

III) Skupčine hrvatskih far (Pfarrverbände)

I one ćedu se sastavit po naredbi ordinarijata. Fare u toj skupčini sudjeluju međ sobom aktivnije nego s drugimi istoga dekanata. Da ćedu se samo hrvatske fare u jednu skupčinu združiti se po sebi razumi. U ti skupčina ćedu si dušobrižniki dilit djelo po sposobnosti. Većina tih skupčin će bit od tri far gori početo.

Ovo je zadnja mogućnost da hrvatske fare ča učinu za one bližnje fare, ke su još hrvatske, ali nijadu hrvatskoga dušobrižnika. Po mojem mišljenju odvisi spas Hrvatstva u takovi i u drugi naši fara u bratinskoj skupčini. Ako se nemore postignut jedan skupni hrvatski desetnik za sve hrvatske fare Gradišća (nadteritorijalni), a niti kategorijalni desetniki, se mora naglašavat skupčina hrvatskih far i da nikako ne dojde hrvatsko ili polhrvatsko selo skupa s njemškimi seli.

Spala je rič sposobnost. Ovde se neće zgledat na geografsku blizinu far ili farnika. Sada se pitamo, ako se ovde ne zgleđa na teritorijum ki skupa visi, zač bi se onda kod zadiljenja dekanatov kod Hrvatov moralo zgledat na daljinu? Ako je kod nas Hrvatov jedan dušobrižnik sposoban za djelovanje s mladinom, zač bi morao pojt u njemške fare svojega dekanata odgajat mladinu, a ne u hrvatske fare drugoga dekanata, kade takaj živu Hrvati?

Mi vidimo nedosljednost argumentiranja: kod dekanata se gleda na teritorijum, a kod skupčine far na sposobnosti dušobrižnika. Teritorijalno mišljenje je i u protivnosti s odlukami Sinode, kade je čuda govora o kategorijalnom dušobrižničtvu. Danas se toliko zgleđa na različne staleže zanimanja: na djelače, seljake, činovnike i inteligenciju, mlade i stare. Zač bi se pak ne bi moglo zgledat i na Hrvate kod zadiljenja dekanatov i farski skupčin?

Novo zadiljenje naših hrvatskih far na radne skupčine bi moglo bit za naš vjerskokulturni život velik korak najpr. Svaka takova skupčina bi mogla imat farski list, za koga bi se brinulo uredništvo, sastavljeno od laikov već far. Vjerniki vrlo štiju farske novine i novosti. Ti farski listi ne bi bili

nikako konkurencija za svim hrvatskim faram skupni "Crikveni glasnik". Suprotivno. Nek tako, kad bi svaki misec izlazili farski listi bi se i laiki priviknuli na pisanje, a vjerniki odgojili na čim veće štanje. Tako ne bi niti "Crikvenomu glasniku" niti "Hrvatskim novinam" manjkali suradniki.

U svakom selu se najde gorljivih kršćanov i oduševljenih Hrvatov, ki bi rado svoje misli bratinski dalje dali kot nam to kaže FERI KUSTRIĆ iz Novoga Sela:

ZA NAROD Brati, van i šake i ruke,
 rod i jezik branit!
 Ne bojte se nijedne muke,
 nekate se shranit!
 Koga god je rodila
 jedna mat hrvatska
 toga potrt neće sila
 nit stranjska nit bratska!
 Kade su, ki hote rušit,
 ča j'nam milo, sveto?
 Trone njim ćemo porušit,
 potomstvo njim kletu!
 Kade su, ki naša prava,
 našu prošlost grdu,
 ki kanu, da naša slava
 dostajat počne hrdju?
 Kade su, da njim povimo,
 ča smo, gdo smo, otkad,
 da njim ponosno velimo:
 vjekom ćemo postat!
 Stati uvijek k domovini
 hrabro brat uz brata!
 Mjesta nije v mirovini
 nikad za Hrvata!

Anton Šatović

PISMO PREDSJEDNIKA HAK-a

Dragi čitaoci,
 dragi člani HAK-a !

Dopustite da Vam se predstavim kao predsjednik HAK-a. Odibran na generalnoj sjednici 15. juna 1972. vršiti ću ovu funkciju do juna 1973. Ja sam 20 ljet i studiram teologiju u 5. semestru. Zač Vam se predstavljam ima dva uzroke:

prvoga, da Vas informiram o programu HAK-a za ove dva semestre,

drugoga, da Vas u ime HAK-a prosim za Vaše predloge.

Kad sam postao predsjednikom znao sam za teškoću te časti a i to, da ću morat aldatovati mnogo vrimena. Ja sam pripravan za ti aldatov. Tako Vam, dragi čitaoci, predstavljam težišća klupskoga programa za 1972./73.

1) Svistan sam si da je HAK-u u neki pogledi potribna reforma.

Do sada je HAK inao više-manje samo cilj da sakupi hrvatske studente i akademičare, da organizira sastanke i da zainteresira svoje člane za hrvatsku kulturu i za hrvatsko manjinsko pitanje. Ja ne velim da ovo nije čuda i plemenito, ali mislim da cilj HAK-a nesmi postojati samo u organiziranju sastankov i predavanj, nego da KLUB mora i aktivno djelati u javnosti i politici za naše manjinske probleme. Ravno HAK je predestiniran da pokaže pravu situaciju gradišćanskih Hrvatov, jer u naši drugi društva djeluju u najvećem broju državni namješćeniki, ki nesmu sve reći, ča in leži na srci. U kratkom vrimenu, otkad sam predsjednik, doznao sam da HAK ima ugleda u javnosti i da je poznat ne samo kod Hrvatov. Zato vidim veliku zadaću u javnom djelu Kluba, i to u većoj mjeri nego do sada.

2) Otkad poznam HAK se akademičari, naši seniori nisu preveć angažirali za probleme manjine i HAK-a. Sigurno se od seniorov ne more očekivati da posjetu redovito sastanke, ali moramo pokusiti, da je dovbino barem na neke sastanke, da je dobimo za sudjelovanje s odborom, da saznamo većkrat njeve želje i predloge, pismeno ili usmeno.

3) Otkad postoji Pedagoška akademija u Željeznu su mnogi hrvatski studenti završili onde studije. Ali žitak kaže da se mladi učitelji već ne brigu tako za opstanak kako prije. Zato vidim zadaću da HAK postavi kontakt našim studentom Pedagoške akademije i zadobene buduće učiteljice i učitelje za narodne probleme.

4) Potribno je premisliti suradnju između naših hrvatskih društav. Po mojoj misli i mojem iskustvu kontaktiranje nije najbolje. Radna zajednica je dobra ideja, ali triba ju još dosta reformirati.

5) Mislim da se treba i oko NOVOGA GLASA nešto popraviti. Potrebno je a) najti već piscov za NG, b) raznišljati o novom obliku NG-a. Moguće da se s novin strojem za umnožavanje, koga ćemo vjerojatno još ovo ljeto dobiti, bude jur moglo nešto popraviti.

Ovo su težišća mogega programa za ove dva semestre. Mimo toga se morano baviti još pitanjem hrvatske djelačke mladine u Beču i postaviti veze onimi "eksporti" za manjine, ki su protiv manjin. Mi moramo upoznati i nje i s njini diskutirati.

Ovo je, dragi čitaoci, moj program. Prva konkretna točka, ku ćemo ustvariti, bit će memorandum o hrvatskom problemu u Gradišću. Tako Vas u ime HAK-a molim da i Vi, dragi čitaoci, sudjelujete s nani, da nam javite Vaše ideje i predloge za djelovanje HAK-a. Hvala!

Branko Kornfeind

Prvi odziv na inicijativu
HAK-a glede memoranduna
(nakon izaslanoga nacрта)
došao je iz Pinkovca:

M

U ruke sam dostao veselu vijest,
Konačno da kanite skupa se sjest,
Izdjelati naš memorandum na svit:
Na upozorenje će dotičnim bit.

E

A van onladina u HAK-u na čast,
Da niste se dali ideji zarast,
Ideji ka j' došla kod mnogih pod stol,
Hrvatom na veliku tugu i bol.

M

O

Manjkala je pamet i dalekovid,
Za narodni opstanak najveća zapovid:
Bez borbe nij žitka, prevladat će smrt
I ako j' stol nam bogato prostrt.

R

A

N

Mladina je morala stupit na tlo,
Odstraniti strah i prepričiti zlo,
Vojevat se duhom i peljati boj
Za opstanak roda, za naš mali roj.

D

U

M

I zato mladići nastavite rad.
Hištorije kolo bi jedni najzad
Hotili obraćat - v' Koruško poglejš!
Ne bojte se takovih surih idejš!

Prevladati mora pravica i duh
I ako je mnogi za ovo još gluh:
Europa sjedinjena kaže obraz,
Buduća nje slika se stavlja pred vas.

Va vizija mira poziva na rad.
Protivnik postane po času nam brat.
Procvitatinora po svitu cvijet,
Cvijet, koga sije "Cvijeća Cvijet" !

Ferdo Sinković
14. listopada 1972.